

**Förskolan Forskarens plan mot
diskriminering och kränkande
behandling**

Läsår: 2018

Grunduppgifter

Verksamhetsformer som omfattas av planen

Förskola

Ansvariga för planen

Ledningens ansvar:

- * Se till att alla barn, vårdnadshavare och personal känner till att diskriminering och kränkningar inte är tillåtna på förskolan.
- * Se till att ny personal får ordentlig introduktion i likabehandlingsplanen och de normer och värden vi anser ska genomsyra vår verksamhet.
- * Se till att förskolan arbetar målinriktat på att främja allas lika rättigheter och motverka diskriminering.
- * Att utreda och åtgärda eventuella fall av diskriminering och kränkningar.
- * Uppföljning med personalen görs via medarbetarsamtal, apt-möten, utifrån resultatet i stadens medarbetarenkät samt genom andra enskilda samtal. Vid eventuella problem är det ledningens ansvar att agera utifrån Östermalms handlingsplan mot kränkningar.
- * Arbeta med främjande åtgärder genom det systematiska arbetsmiljöarbetet, såsom arbetsplatsträffar, skyddsronder, medarbetarsamtal mm.

Personalens ansvar:

- * Följa förskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling i förskolan.
- * Reflektera över de normer och den etik som förmedlas i arbetslaget gentemot barngruppen, vårdnadshavarna och varandra.
- * Kartlägga verksamheten på ett sådant sätt att man har möjlighet att upptäcka diskrimineringar och kränkningar.
- * Dokumentera eventuella fall av diskriminering eller kränkningar.
- * Åtgärda eventuella fall av diskriminering eller kränkning samt följa upp de åtgärder man genomfört.
- * Förmedla till vårdnadshavarna hur man arbetar utifrån denna plan.

Vår vision

Alla barn som börjar hos oss ska vara välkomna oavsett bakgrund. Hos oss ska de lära sig grunderna för ett demokratiskt samhälle.

Barn i förskoleålder särskiljer inte individer utifrån etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, kön, sexuell läggning, funktionsnedsättning, ålder, könsidentitet eller könsuttryck.

Centrala Östermalms förskolor arbetar för att varje individ ska få utvecklas utifrån sina förutsättningar oavsett bakgrund. Vi tar avstånd ifrån all diskriminering och kränkande särbehandling; alla människor har lika värde. Förskolan ska vara en mötesplats för olikhet, där både barn, vårdnadshavare, personal och andra som vistas på förskolan ska mötas med lika respekt.

Vi tror också på att alla barn har förutsättningar att forma sina egna liv; hur beror på vilka förutsättningar vi ger dem. Förskolan ska erbjuda rikliga möjligheter till olika aktiviteter och möjligheter för barnen att själva bestämma vad de vill göra.

Våra förskolor ska vara arbetsplatser där alla anställda är välkomna, trygga och bli jämlikt behandlade oavsett bakgrund.

Planen gäller från

2018-01-01

Planen gäller till

2018-12-31

Barnens delaktighet

Barnens behov ska ligga till grund för planen. Barnen ska också veta att planen finns och vara delaktiga i utarbetningen av planen genom:

Intervjuer och samtal i olika former med barnen.

Via dokumentation och reflektion tar personalen reda på barnens behov och den situation som råder i barngrupperna på förskolan.

Vårdnadshavarnas delaktighet

Kränkande behandling togs upp till diskussion på vårdnadshavarmöten på förskolan.

Personalens delaktighet

All avdelningspersonal har deltagit i diskussionerna om planen. Övrig personal ska ta del av planen.

Förankring av planen

Planen tas upp på Apt-möten och presenteras för nyanställd personal.

Utvärdering

Beskriv hur fjolårets plan har utvärderats

Fjolårets plan har reviderats i samband med årets plans utförande.

Delaktiga i utvärderingen av fjolårets plan

All avdelningspersonal.

Resultat av utvärderingen av fjolårets plan

Innehållet i årets plan är resultatet av utvärderingen av fjolårets plan.

Årets plan ska utvärderas senast

2018-11-30

Beskriv hur årets plan ska utvärderas

Revidering av planen genomförs på ett Apt-möte i maj och i november.

Ansvarig för att årets plan utvärderas

Förskolans ledning tillsammans med övrig personal.

Främjande insatser

Namn

Trivsel och trygghet

Områden som berörs av insatsen

Kränkande behandling, Kön, Könsidentitet eller könsuttryck, Etnisk tillhörighet, Religion eller annan trosuppfattning, Funktionsnedsättning, Sexuell läggning och Ålder

Mål och uppföljning

Varje barn ska känna sig trygga och ha roligt i verksamheten.

Barn ska lära sig respektera andras känslor men även kunna visa sina egna.

Barn ska lära sig lösa sina konflikter själva.

Insats

Verksamhetsplanering

Bedriva en verksamhet där barnen upplever meningsfulla sammanhang utifrån deras behov och intresse, lust, delaktighet och engagemang vilket ökar möjligheterna för vänskapsbyggande.

Att vara närvarande

Genom att stötta barnen och ge dem verktyg till konflikthantering samt att se till att barn känner sig rättvist behandlade.

Ansvarig

Katten 1, Katten2 Anna Karin Lepik, Ekorren Gabriella Schnell, Myran Birgitta Bard, Raspberries Ludyina Tan Jonsson

Datum när det ska vara klart

Revideras 2018-06

Namn

Respekt och ansvar

Områden som berörs av insatsen

Kränkande behandling, Kön, Könsidentitet eller könsuttryck, Etnisk tillhörighet, Religion eller annan trosuppfattning, Funktionsnedsättning, Sexuell läggning och Ålder

Mål och uppföljning

Varje barn ska lära sig ta ansvar för egna handlingar samt förskolans miljö och material.

Barn ska lära sig hjälpa och ta hjälp av varandra.

Barn ska lära sig vara öppna inför och respektera varandras olikheter och skillnader, i människors uppfattningar, levnadssätt samt andra kulturer.

Barn ska lära sig att alla människor har lika värde oberoende av social bakgrund och oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionsnedsättning.

Insats

- Vara förebilder

Till exempel genom att bemöta barnen och vuxna på det sätt man själv vill bli bemött

- Tänka på hur vi pratar och agerar till både barn och vuxna

Till exempel genom att hålla en god samtalsstund och inte komma med tomma löften.

- Stötta barnen och ge dem verktyg till konflikthantering

Till exempel genom att ställa frågor till barnen för att belysa situationen och lära dem att kompromissa.

- Lyfta och respektera olikheter och oliktankande, olika kulturer

Till exempel genom att uppmärksamma högtider från olika kulturer, FN-dagen. Genom att acceptera varandras åsikter och att lära oss kompromissa.

- Värna materialvård, naturvård och miljötänkande

Till exempel genom att laga trasiga leksaker, köpa in giftfritt material

Ansvarig

Katten 1, Katten2 Anna Karin Lepik, Ekorren Gabriella Schnell, Myran Birgitta Bard, Raspberries Ludyina Tan Jonsson

Datum när det ska vara klart

Revideras 2018-06

Namn

Personalen

Områden som berörs av insatsen

Mål och uppföljning

Att vara en god förebild för barnen. Uppföljning genom samtal och på Aot-möten.

Vi pedagoger ska:

- Vara förebilder

Till exempel genom att bemöta barnen och varandra på det sätt man själv vill bli bemött.

- Tänka på hur vi pratar och agerar

Till exempel genom att hålla en god samtalston och inte komma med tomma löften.

- Stötta barnen och ge dem verktyg till konflikthantering

Till exempel genom att ställa frågor till barnen för att belysa situationen och lära dem att kompromissa.

- Lyfta och respektera olikheter och oliktankande

Till exempel genom att acceptera varandras åsikter och att lära oss kompromissa.

- Verksamhet

Bedriva en verksamhet där barnen upplever meningsfulla sammanhang, lust, delaktighet och engagemang vilket ökar möjligheterna för vänskapsbyggande.

- Lyfta och respektera olika kulturer (familje- och världskultur, multikulturellt tänkande)

Till exempel genom att använda litteratur och drama för att skapa diskussion i barngruppen.

- Värna materialvård, naturvård och miljötänkande

Till exempel genom att följa de riktlinjer och regler vi kommit överens om.

Främja: understödja, stödja, gynna, gagna, vara bra för

Vi använder oss av planen i vårt dagliga arbete och reflekterar över händelser och lokaler utifrån den. Dokumentationen behöver utvecklas.

Vi fortsätter observera och se över konstellationerna barnen leker och vistas i. Rummen förändras utifrån behov. Vi använder oss av barnlitteratur, drama och samtal för att belysa olika dilemman och ge barnen verktyg att lösa konflikter och förstå varandra. Allas lika värde lyfts upp i verksamheten oberoende hur man är, talar eller ser ut.

Materialet och miljön ses över kontinuerligt för att passa barn i olika åldrar, kön och olika behov och intressen. Vi uppmuntrar barn att testa olika saker och hitta det som intresserar just dem.

Bemötande oss personal emellan är viktigt för personalnärvaron. Det är viktigt att man får resurser för att utföra ett bra arbete och positiv feedback.

Ansvarig

Avdelningsansvarig förskollärare

Datum när det ska vara klart

Revideras 2018-06

Kartläggning

Kartläggningsmetoder

Vi utgick från en ritning av förskolan och gav varje rum en beteckning ex. byggrum. Vi skrev ner möjliga kränkningar eller orättvis behandling i de olika lokalerna både inne och ute, samt förbättringsåtgärder.

För att veta hur läget på förskolan är använder vi följande observationspunkter minst en gång per termin och vid behov.

Var leker barnen

Vilka barn leker där de är och med vilka

Är alla med och leker

Hur vet vi detta

Vilka konflikter finns

Har alla barn minst en pedagog att ty sig till

Hur pratar man med varandra

Kan alla delta i alla aktiviteter

Är all mat likvärdig

Barnintervjuer

Områden som berörs i kartläggningen

Kränkande behandling, Kön, Könsidentitet eller könsuttryck, Etnisk tillhörighet, Religion eller annan trosuppfattning, Funktionsnedsättning, Sexuell läggning och Ålder

Hur barn och föräldrar har involverats i kartläggningen

Arbetet med likabehandlingsplanen har tagits upp och diskuterats på vårdnadshavarmötena. Trygghetsvandring med barnen har gjorts. Barnen har intervjuats om trivsel på storbarnsavdelningen.

Hur personalen har involverats i kartläggningen

All personal har deltagit i diskussionerna på respektive avdelning.

Resultat och analys

Vi har observerat att

- det kan förekomma att barnen är fysiska mot varandra ex. barn knuffar andra, slår varandra eller barn tar leksaker/andra föremål från andra barn, förstör någon annans lek
- det kan förekomma att barnen kränker varandra verbalt i form av retningar eller elaka kommentarer ex. du är en bebis, eller jag tycker inte om dig
- barn inte vill leka med någon annan ex. säger att något barn inte får vara med
- barn känner sig orättvist behandlade pga. kosten ex. olika maträtter vid måltider
- det kan förekomma att personal har olika förväntningar på barns agerande utifrån ålder ex. du som börjar skolan nästa år
- det kan förekomma att de äldre barnen tar över under en aktivitet pga. att de är mer verbala eller hävdar sig fysiskt
- det kan förekomma att barn känner sig orättvist behandlade när vuxna bestämmer över ex. hur de ska sitta vid matbordet, vem man håller i handen när man går iväg eller vem man sitter bredvid i samlingen
- det kan förekomma att barnen i barngruppen känner sig orättvist behandlade när ett barn i behov av stöd i en viss situation får någon fördel som inte de andra barnen får ex. får vuxennärhet eller hålla handen

Förebyggande åtgärder

Namn

Barn som är fysiska mot varandra

Områden som berörs av åtgärden

Kränkande behandling, Kön, Etnisk tillhörighet, Funktionsnedsättning och Ålder

Mål och uppföljning

Barnen lär sig hantera sina känslor utan att det går ut över någon annan. Barnen visar empati mot varandra. Barnen lär sig vänta på sin tur. Barnen löser konflikter muntligt. Barnen lär sig be vuxna

eller andra barn om hjälp vid olösta konflikter.

Uppföljning sker regelbundet i form av observation och reflektion.

Åtgärd

Vi stoppar barnen och samtalar med dem om någon av de ovanstående situationerna uppstår. Vi övar på turtagning och hänsynstagande. Vi lär barnen visa stopphanden. Vi tränar barnen på att hantera konflikter genom att kommunicera och lyssna på varandra. Vi lär barnen säga/göra ett förlåt. Vi diskuterar regelbundet med barnen hur man är en bra kompis. Vi utformar tillsammans med barnen gemensamma förhållningsregler. Vi lär barnen att vi har nolltolerans vid fysiska kränkningar. Vi samarbetar med hemmet genom att informera när ett barn kränker eller när ett barn blir kränkt. Vi samtalar med vårdnadshavarna kring förskolans värdegrund.

Vi utformar miljön så att det inte förekommer skymda gömmor. Vi är närvarande i barnens lekar utan att störa deras integritetsbehov.

Motivera åtgärd

Vi har observerat att det kan förekomma att barnen är fysiska mot varandra. Det kan förekomma att barn går före i kön eller hävdar sig fysiskt. Det kan förekomma att barn förstör varandras lekar eller tar leksaker från varandra. Det kan förekomma att vi inte hör/ser barnen pga. skymd sikt.

Ansvarig

Katten 1, Katten2 Anna Karin Lepik, Ekorren Gabriella Schnell, Myran Birgitta Bard, Raspberries Ludyina Tan Jonsson

Datum när det ska vara klart

Revideras 2018-06

Namn

Verbala kränkningar

Områden som berörs av åtgärden

Kränkande behandling, Kön, Könsidentitet eller könsuttryck, Etnisk tillhörighet, Religion eller annan trosuppfattning, Funktionsnedsättning, Sexuell läggning och Ålder

Mål och uppföljning

Barn löser konflikter verbalt. Barn ska använda vårdat språk. Barn ska visa empati och ta hänsyn till varandras olikheter. Barn bjuder in varandra i lekar eller respektera pågående lek.

Uppföljning sker regelbundet i form av observation och reflektion.

Åtgärd

Vi vuxna är förebilder i kommunikation och bemötande. Vi stoppar barnen och samtalar med dem om någon av de ovanstående situationerna uppstår. Vi tränar barnen på att hantera konflikter genom att kommunicera och lyssna på varandra. Vi lär barnen säga/göra ett förlåt. Vi diskuterar regelbundet med barnen hur man är en bra kompis. Vi utformar tillsammans med barnen gemensamma förhållningsregler. Vi samarbetar med hemmet genom att informera när ett barn kränker eller när ett barn blir kränkt. Vi samtalar med vårdnadshavarna kring förskolans värdegrund.

Vi utformar miljön så att det inte förekommer skymda gömmor. Vi är närvarande i barnens lekar utan att störa deras integritetsbehov.

Motivera åtgärd

Vi har observerat att det kan förekomma att barnen retar varandra eller säger elaka ord till varandra. Det kan förekomma att barn utesluter varandra genom att säga "du får inte vara med". Det kan förekomma att vi inte hör/ser vad som händer och sägs i barnens lek pga. skymd sikt eller avstånd.

Ansvarig

Katten 1, Katten2 Anna Karin Lepik, Ekorren Gabriella Schnell, Myran Birgitta Bard, Raspberries Ludyina Tan Jonsson

Datum när det ska vara klart

2018-06

Namn

Orättvis behandling

Områden som berörs av åtgärden

Kränkande behandling, Kön, Könsidentitet eller könsuttryck, Etnisk tillhörighet, Religion eller annan trosuppfattning, Funktionsnedsättning, Sexuell läggning och Ålder

Mål och uppföljning

Barn ska känna sig rättvist behandlade i alla situationer. Samtidigt ska alla behandlas individuellt utifrån sina förutsättningar och behov. Detta ska barnen lära sig acceptera, förstå och ta hänsyn till.

Uppföljning sker regelbundet i form av observation och reflektion.

Åtgärd

När vi vuxna bestämmer gör vi våra val åt barnen. Vi ser både till individen och till gruppens bästa. Uppstår det funderingar förklarar vi för barnen varför vi handlar som vi gör. Vi bejakar på detta sätt allas lika rätt men tar hänsyn till individernas olikheter och olika behov. Vi bemöter barnen utifrån deras behov och förmåga, inte utifrån ålder, kön eller eventuell funktionsnedsättning.

Vi har en dialog med köket för att maträtter ska vara likvärdiga oavsett allergi eller övertygelse.

Motivera åtgärd

Vi har observerat att barn kan känna sig orättvist behandlade pga. kosten eller pga. om de vuxna vid behov bestämmer över olika gruppkonstellationer i olika aktiviteter, var barnen ska sitta vid matbordet, i samlingsen eller vem man får hålla i handen. De kan också förekomma att personalen har olika förväntningar på barns agerande utifrån ålder.

Ansvarig

Katten 1, Katten2 Anna Karin Lepik, Ekorren Gabriella Schnell, Myran Birgitta Bard, Raspberries Ludyina Tan Jonsson

Datum när det ska vara klart

2018-06

Rutiner för akuta situationer

Policy

Vi har nolltolerans mot trakasserier och kränkande behandling.

Rutiner för att tidigt upptäcka trakasserier och kränkande behandling

Vi är närvarande i barngruppen och observerar leken, samtalstonen, konstellationer och attityder. Vi kommunicerar i arbetslaget kring dessa frågor. Vi dokumenterar med text, bild och film för att få syn på eventuella situationer.

Kommunikation med vårdnadshavarna är viktig för att få information om hur barnen upplever förskolevistelsen.

Personal som barn och föräldrar kan vända sig till

Vårdnadshavarna är alltid välkomna att vända sig till personalen på respektive avdelning med frågor gällande likabehandling. Detta kan ske genom daglig kontakt, telefon eller mail.

Rutiner för att utreda och åtgärda när barn kränks av andra barn

Vid misstanke om kränkning samtalar vi enskilt med de berörda parterna. Vi observerar barnen och vid behov kontaktas ledningen och barnens vårdnadshavare.

Om trakasserier eller kränkning förekommit kommer vi att se över förskolans rutiner och användandet av förskolans miljö för att förhindra att det fortsätter. Hela barngruppen involveras i samtal kring den typen av kränkningar som ärendet gäller.

Vi använder och följer anvisningarna i Stockholms stads blanketter för utredning och åtgärdsplan.

Rutiner för att utreda och åtgärda när barn kränks av personal

Vi använder och följer anvisningarna i Stockholms stads blanketter för utredning och åtgärdsplan. Ledningen kontaktas.

Rutiner för uppföljning

Uppföljningen sker i samtal med de berörda.

Rutiner för dokumentation

När vi har misstanke börjar vi dokumentera med text, bild och film.

Ansvarsförhållande

All personal på förskolan har lika stort ansvar att uppmärksamma om kränkningar eller orättvisor sker mellan barn – barn, barn – vuxen eller vuxen – vuxen. Avdelningsansvarig förskollärare är ansvarig för att Stockholms stads blanketter för kränkande behandling, utredning, åtgärdsplan och uppföljning fylls i och följs. Förskolechefen som har det yttersta ansvaret ska skriva under de ifyllda blanketterna.

Lagar och riktlinjer

FN:s barnkonvention

artikel 2 anger: "Konventionsstaterna skall respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt".

Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna

Artikel 14 i Europakonventionen anger att "Åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen skall säkerställas utan någon åtskillnad såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk,

religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt”.

Diskrimineringslagen

Diskriminering definieras i diskrimineringslagen 4§ och är ett övergripande begrepp för negativ behandling av individer eller grupper som leder till att de missgynnas utifrån olika diskrimineringsgrunder. Diskriminering används också som begrepp i fall där institutioner genom t ex strukturer och arbetssätt missgynnar personer utifrån diskrimineringsgrunderna. De åtta diskrimineringsgrunder som berör förskola är:

- Kön
- Könsidentitet eller könsuttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller annan trosuppfattning
- Sexuell läggning
- Ålder
- Funktionshinder
- Bristande tillgänglighet

Skollagen

Förskolans uppdrag:

Enligt kapitel 14a skollagen angående kränkande behandling samt kapitel 3 14§-16§ i diskrimineringslagen ska huvudmannen se till att:

Det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling och diskriminering (skollagen kap 14a 6§, diskrimineringslagen kap 3 14§)

Man förebygger och förhindrar kränkande behandling och diskriminering (skollagen kap 14a, 7§, diskrimineringslagen kap 3,15§)

Att det upprättas en årlig plan/likabehandlingsplan (skollagen kap 14a, 8§, diskrimineringslagen kap 3, 16§)

Läroplanen

I läroplanen (lpfö 98, rev. 2010) står det ”inget barn skall i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning hos någon anhörig eller funktionshinder eller för annan kränkande behandling”. Vidare skriver man att ”Förskolan ska motverka (förskolans markering) traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller”.

Stockholms stads förskoleprogram

I den skriver man att "Barn ska mötas med respekt, känna sig trygga och kunna ha inflytande över sin vardag". Vidare att "förskolorna ska arbeta aktivt och förebyggande med likabehandling, mot diskriminering och kränkande behandling. Arbetet dokumenteras i en plan och utgår från förskolans värdegrund,..."

Kränkande behandling

I skollagens kapitel 14a 3§ definieras kränkande behandling som:

ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barns eller en elevs värdighet. Lag (2008:571).

Gemensamt för all kränkande behandling är att någon eller några:

- Kränker principer om alla människors lika värde
- Kränkningar är ett sätt att utöva makt och förtryck
- Kränkningar kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera
- En kränkning kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande
- Kränkningar utförs av och drabbar såväl barn som vuxna

Kränkningar kan vara:

- Fysiska (t ex slag, knuffar, tafsande)
- Verbala (att bli hotad, kallad för nedsättande uttryck)
- Psykosociala (utfrysning, ryktesspridning, ignorerande)
- Text- och bildburna (klotter, brev, lappar, sms, mms, mail mm)

Begrepp

Diskriminering är när förskolan på osakliga grunder behandlar ett barn sämre än andra barn. Diskrimineringen kan antingen vara direkt eller indirekt.

Direkt diskriminering

När ett barn, eller en grupp av barn, behandlas sämre än andra barn.

Indirekt diskriminering

Genom att alla barn behandlas lika genom att tillämpa en bestämmelse eller ett förfaringsätt som verkar neutralt, men som i praktiken missgynnar ett barn eller en grupp barn.

Trakasserier

Trakasserier är en behandling som kränker ett barns värdighet och som har koppling till någon av de skyddade diskrimineringsgrunderna.

Annan kränkande behandling

Men annan kränkande behandling menas ett uppträdande som kränker ett barns värdighet, men som saknar koppling till diskrimineringsgrunderna.

Jämlikhet

Jämlikhet innebär alla människors lika värde. Det innebär att alla människor ska vara lika inför lagen och ha samma rättigheter oavsett etnicitet, tro, utseende, sexuell läggning, status, åsikt, handikapp eller kön. Trakasserier och diskriminering på grund av olikheter är därför inte tolererbart.

Jämlikhet handlar också om att ställa till rätta maktbalanser mellan grupper som definieras utifrån de fem diskrimineringsgrunderna. Grunden är FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna som antogs 1949. Den slår fast: "Alla människor är födda fria och lika i värde. Envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationalitet eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt" (artikel 1 och 2 ur FN:s förklaring).

Jämställdhet

Jämställdhet är en av de viktigaste jämlikhetsfrågor eftersom det berör alla oavsett etnicitet, religion, sexuell läggning mm. Jämställdhet innebär i Sverige att kvinnor och män har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter.

Genus

Innebär att man "görs till sitt kön". Det är den bild och uppfattning som vår kultur har av hur man förväntas vara som kvinna och man.

Normkritik

Normer är informella regler som finns överallt, ibland stöttande och ibland begränsande. Syftet med normkritik är att synliggöra, problematisera och förändra föreställningar som ligger till grund för t ex diskriminering.

Det handlar om:

- Att synliggöra normer
- Att ifrågasätta normer
- Att synliggöra privilegier
- Att granska sin egen position